

Notatka koncepcyjna: Szkolenie dotyczące budowania potencjału w zakresie uwzględniania kwestii płci w nadzorze nad sektorem bezpieczeństwa

1-2 lipca 2025 r.
Hotel Verte Warszawa, Polska

Kontekst i uzasadnienie

OBWE promuje sektor bezpieczeństwa, który zapewnia bezpieczeństwo państwu i jego obywatelom w sposób odpowiedzialny i skuteczny, w ramach demokratycznej kontroli cywilnej, praworządności, poszanowania praw człowieka i promowania równości płci.¹ Kodeks postępowania OBWE z 1994 r. w sprawie polityczno-militarnych aspektów bezpieczeństwa stanowi, że „demokratyczna kontrola polityczna nad siłami zbrojnymi, paramilitarnymi i wewnętrznymi siłami bezpieczeństwa, a także służbami wywiadowczymi i policją [jest] nieodzownym elementem stabilności i bezpieczeństwa”.

Aby skutecznie reagować na różne potrzeby kobiet i mężczyzn, dziewcząt i chłopców, instytucje sektora bezpieczeństwa muszą uwzględniać w swoich pracach perspektywę płci. Instytucje sektora bezpieczeństwa muszą zająć się dyskryminującymi normami, uprzedzeniami i stereotypami w ramach własnej organizacji, aby móc zwiększyć udział kobiet w sektorze bezpieczeństwa. Wewnętrzny wymiar uwzględniania kwestii płci w sektorze bezpieczeństwa koncentruje się na rekrutacji, zatrzymywaniu i awansowaniu kobiet oraz grup niedostatecznie reprezentowanych, a także na tworzeniu sprzyjającego środowiska wolnego od molestowania i nadużyć oraz współpracy z mężczyznami w tym sektorze w celu wspierania równości płci. Wymiar zewnętrzny obejmuje wrażliwe na kwestie płci działania służb bezpieczeństwa wobec społeczeństwa, któremu służą.²

Mechanizmy nadzoru odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu odpowiedzialności instytucji sektora bezpieczeństwa. W ich ramach przyjmowane są skargi i prowadzone dochodzenia, wydawane raporty i zalecenia. Mechanizmy nadzoru różnią się znacznie w zależności od kraju i instytucji. Ogólnie rzecz biorąc, nadzór można podzielić na nadzór wewnętrzny i zewnętrzny. Pierwszy rodzaj obejmuje obecność inspektorów, audytorów i śledczych w instytucjach sektora bezpieczeństwa. Z kolei nadzór zewnętrzny obejmuje właściwych ministrów, parlament, sądownictwo, społeczeństwo obywatelskie, a także instytucje rzecznika praw obywatelskich i krajowe instytucje praw człowieka (NHRIs).³ Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 i kolejne rezolucje dotyczące kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (agenda WPS) pełnią rolę katalizatorów postępu w zakresie równości płci w sektorze bezpieczeństwa. Krajowe plany działania WPS stanowią ramy wsparcia dla sektora bezpieczeństwa uwzględniającego kwestie płci i działającego zgodnie z prawami człowieka.

Krajowe instytucje praw człowieka oraz inne wewnętrzne i zewnętrzne mechanizmy nadzoru mogą odgrywać ważną rolę w promowaniu równości płci w instytucjach sektora bezpieczeństwa. Poprzez prowadzone działania monitorujące i rzecznicze, a także poprzez zalecenia dotyczące poprawy funkcjonowania instytucji sektora bezpieczeństwa, mogą one promować transformacyjne zmiany w ww. instytucjach. To między innymi przyczynianie się do tworzenia bardziej integracyjnego środowiska pracy w instytucjach sektora bezpieczeństwa, w którym każdy pracownik czuje się

¹ Wytyczne https://www.osce.org/files/f/documents/2/4/512470_0.pdf

² DCAF/ODIHR/UN Women, 2019, Zestaw narzędzi dotyczących płci i bezpieczeństwa – Narzędzie 1: Zarządzanie sektorem bezpieczeństwa, reforma sektora bezpieczeństwa i płć społeczno-kulturowa.

³ DCAF / ODIHR, 2014, Uwzględnianie kwestii płci w nadzorze nad sektorem bezpieczeństwa przez instytucje rzecznika praw obywatelskich i krajowe instytucje praw człowieka, wytyczne dotyczące płci i reformy sektora bezpieczeństwa.

bezpieczny, szanowany i akceptowany. Promując uwzględnianie perspektywy płci w działaniach związanych z bezpieczeństwem, instytucje te mogą odgrywać ważną rolę w poprawie bezpieczeństwa społeczności i zwiększaniu zaufania społeczeństwa do sektora bezpieczeństwa.

Realizowany przez ODIHR projekt CHANGE („Wykorzystanie mandatu wymiaru ludzkiego do promowania równości płci”) ma na celu wzmocnienie indywidualnego i zbiorowego wpływu na instytucje demokratyczne, politykę i normy społeczne w celu promowania równości płci, praw człowieka i bezpieczeństwa kobiet. Działanie w zakresie budowania potencjału będzie częścią wyniku projektu CHANGE 3.2: Przedstawiciele sektora bezpieczeństwa wspierający politykę uwzględniającą kwestie płci i zajmujący się przestępstwami z nienawiści na tle płciowym. Podczas dwudniowych warsztatów poświęconych budowaniu potencjału przedstawiciele organów nadzoru wewnętrznego i zewnętrznego instytucji sektora bezpieczeństwa zostaną przygotowani do uwzględniania perspektywy płci w prowadzonych przez siebie działaniach monitorujących i nadzorczych, tak aby zwiększyć swoje możliwości w zakresie monitorowania, sprawozdawczości i rzecznictwa. Szkolenie przyczyni się do poprawy przestrzegania praw człowieka i uwzględnienia perspektywy płci w pracy instytucji nadzorczych, a tym samym uwzględnienia jej także w funkcjonowaniu instytucji sektora bezpieczeństwa.

Cele szkolenia

Szkolenie koncentrować się będzie na budowaniu potencjału zewnętrznych i wewnętrznych organów nadzorczych⁴ w Polsce w zakresie uwzględniania perspektywy płci w działaniach związanych z monitorowaniem, sprawozdawczością, nadzorem i rzecznictwem w sektorze bezpieczeństwa.

Zwiększenie potencjału przyczyni się do zapewnienia bezpieczeństwa w sposób bardziej zgodny z prawami człowieka i uwzględniający kwestie płci.

Szczegółowe cele szkolenia to:

- Zwiększenie świadomości na temat znaczenia uwzględnienia perspektywy płci w nadzorze nad instytucjami sektora bezpieczeństwa, a także w samych instytucjach sektora bezpieczeństwa;
- Udzielenie praktycznych wskazówek dotyczących sposobu uwzględniania perspektywy płci do działań nadzorczych;
- Zrozumienie, w jaki sposób można włączyć podejście uwzględniające kwestie płci i transformujące kwestie płci;
- Wprowadzenie krajowych planów działania na rzecz kobiet, pokoju i bezpieczeństwa jako ćwiczenia służącego monitorowaniu działań;
- Udzielanie wskazówek dotyczących indywidualnych mechanizmów składania skarg dotyczących naruszeń praw człowieka;
- Zrozumienie, w jaki sposób przeprowadzać wywiady z wykorzystaniem podejścia uwzględniającego traumę.

⁴ Krajowe organy nadzorcze obejmują między innymi krajowe instytucje praw człowieka (NHRIs), instytucje rzecznika praw obywatelskich, parlamentarne komisje ds. bezpieczeństwa narodowego i obrony oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego.

Metodyka szkolenia

Szkolenie będzie opierać się na programie opracowanym w 2022 r. i potrwa dwa dni. Będzie ono prowadzone w formie stacjonarnej dla grup liczących do 30 uczestników z mechanizmów nadzoru. Zostanie dostosowane do potrzeb i problemów występujących w mechanizmach nadzoru w Polsce i będzie mieć charakter interaktywny. Program skupia się na ofiarach i opiera na prawach. Obejmuje on praktyczne ćwiczenia, które pomogą uczestnikom zidentyfikować punkty wyjścia do uwzględnienia perspektywy płci w swojej pracy oraz przeciwiczyć stosowanie monitoringu uwzględniającego kwestie płci w sektorze bezpieczeństwa. Ponieważ Polska opracowuje obecnie drugi Krajowy Plan Działania na rzecz realizacji Agendy ONZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (WPS NAP), nacisk zostanie położony na monitorowanie i nadzorowanie realizacji zobowiązań wynikających z WPS NAP.

Do programu włączono dążenie do zbliżenia nauki do rzeczywistości uczestników poprzez uwzględnienie aspektów płci w poszczególnych mandatach wraz z przykładami kilku instytucji sektora bezpieczeństwa.

Grupa docelowa szkolenia

Ze szkolenia skorzysta około 20–25 przedstawicieli wyższego i średniego szczebla organów nadzorczych w Polsce. Będzie to między innymi krajowa instytucja praw człowieka (NHRI) oraz inne zewnętrzne i wewnętrzne organy nadzorcze.

Format szkolenia

Dwudniowe szkolenie odbędzie się w formie stacjonarnej w Warszawie 1 i 2 lipca 2025 r. Językami roboczymi szkolenia są polski i angielski, zapewnione zostanie tłumaczenie symultaniczne.

Wtorek, 1 lipca 2025 r. (dzień 1)	
09:00	Przybycie i kawa powitalna
09:15	Otwarcie • Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich • OBWE/ODIHR Wystąpienie programowe: „Agenda dotycząca kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w Polsce. Promowanie równości płci w sektorze bezpieczeństwa” • Katarzyna Kotula, Ministra ds. Równości
10:00	Wprowadzenie do szkolenia
	Sesja 1.: Równość płci – koncepcje i terminologia
	Sesja 2.: Włączanie kwestii płci do nadzoru nad sektorem bezpieczeństwa
	Podsumowanie i przegląd dnia 1.
16:00	Koniec dnia 1.

Wtorek, 2 lipca 2025 r. (dzień 2)	
09:30	Wprowadzenie do dnia 2.: Ogólny zarys i cele
	Sesja 4.: Monitorowanie i nadzór uwzględniający kwestie płci
	Sesja 5.: Podejście uwzględniające traumę w mechanizmach składania skarg
	Sesja 6.: Ćwiczenie grupowe dotyczące monitorowania zobowiązań wynikających z Agendy ONZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (WPS NAP)
16:00	Koniec szkolenia